

Witte Nr.1 Stok

Driemaandelijks tijdschrift
Januari - februari - maart 2021

Afgiftekantoor: Brussel X
Erkenningsnummer: P008624

Engelandstraat 57
1060 Brussel

brailleliga vzw
een andere kijk op het leven

A photograph of a woman with short brown hair and glasses, wearing a bright yellow sweater and large brown headphones. She is smiling and holding a black Braille lottery terminal in her right hand. The terminal has a grid of buttons with Braille characters. A coiled cable connects the terminal to the headphones. The background is a light blue wall with a large green circular graphic overlay on the right side.

Bedankt aan alle spelers
van de Nationale Loterij.
Dankzij hen, kunnen wij met de
Brailleliga dit jaar opnieuw
Daisyspelers aanbieden aan
blinden en slechtzienden.
Jij speelt toch ook?

**6 nationale
loterij**

MEER DAN SPELEN

WIJ GAAN DOOR!

Corona zet onze maatschappij zoals we ze vroeger kenden al meer dan een jaar volledig op zijn kop. In het dagelijks leven van personen met een visuele handicap betekent dat vele extra moeilijkheden bovenop de reeds bestaande drempels. Het is niet enkel onze rol om hiervoor aandacht te vragen, maar vooral ook om hen te helpen: alternatieven vinden voor problemen, of simpelweg perspectief en een luisterend oor bieden.

Dat hebben we gedaan, en dat blijven we ook elke dag opnieuw doen. Het bewijs vind je in dit nummer. Je ontdekt hoe de Brailleliga haar dienstverlening heeft gegarandeerd, aangepast en soms zelfs helemaal heruitgevonden in het afgelopen jaar. We zijn blij dat we ook in moeilijke situaties oplossingen konden vinden waardoor onze leden niet in de kou zijn moeten blijven staan.

Uiteraard blijven er vele uitdagingen, maar met de lente en de zomer in het vooruitzicht, willen we jullie toch vooral tonen dat er een manier is om het allemaal toch te doen lukken. Verlies nooit de hoop en vastberadenheid op een betere toekomst.

En wat de omstandigheden ook zijn... Wij gaan gewoon door met onze missie: het begeleiden van blinde en slechtziende personen naar dagelijkse overwinningen!

Dossier: 1 jaar later 4

- Veerkrachtig op post
- Zelfstandigheid in coronatijden
- Vrije tijd is goed voor de geest
- Oplossingen en overwinningen!

Portret 12

- Michel, de energieke duizendpoot

Gezondheid 14

- Keratoconus: als het hoornvlies vervormt
- Kod : humor is de redding

Technologie 18

- Het tijdperk van de videoconferentie

Jouw rechten 22

- Nieuws van de Sociale dienst
- Impact van COVID-19 op handicap

Dagelijks leven 27

- Cash, kaart of digitaal?
- Nieuws van de BrailleShop

Werk 30

- Telewerken met een visuele handicap

Vrije tijd 33

- Kinderen boven: Winterpretpakket
- Nieuw in de Spelothek

Dankjewel 36

- De charme van papier
- Uw steun is cruciaal

VEERKRACHTIG OP POST

Sinds een jaar gaan de diensten van de Brailleliga proactief en inventief te werk om toegankelijk te blijven en hun missie ten dienste van blinde en slechtziende personen te vervullen. Ontdek hoe onze maatschappelijk assistenten ervoor zorgden dat niemand in de kou is blijven staan.

Maart 2020, plots verschijnt er een virus waar we niets over weten en de wereld staat stil. De gevolgen wegen zwaar op personen met een visuele handicap en dat komt deels doordat er te weinig rekening wordt gehouden met hun specifieke handicap.

Permanenties versterkt

Al vanaf de eerste lockdown nam de Brailleliga het voortouw en versterkte ze haar telefonische permanenties. Nu de maatschappelijke assistenten niet aan huis konden gaan of de cliënten niet konden ontvangen in onze regiohuizen, belden ze hen op, meteen ook de gelegenheid om te vragen hoe het met hen ging. Deze aanpak werd ook ondersteund door 'Verhalen aan de lijn', een initiatief waarbij vrijwilligers hen voorlezen aan

de telefoon. Van cruciaal belang, als we weten hoe zwaar de geestelijke gezondheid op de proef werd gesteld. Corinne Parij, diensthoofd van de Franstalige Brusselse Begeleidingsdienst, getuigt: "De gezondheidscrisis heeft personen in isolement met een visuele handicap hard getroffen. In gewone tijden

Corinne Parij

betekent hun totale handicap al een verlies aan zelfstandigheid en isolement (sociaal en familiaal).

Naast hun dagelijkse leven nu ook moeten omgaan met veiligheidsmaatregelen en een lockdown heeft de problemen en stress doen toenemen. We kunnen hier echt wel spreken van een 'dubbele straf'."

Eind mei konden de huisbezoeken en de bezoeken aan onze lokalen gelukkig hervat worden op afspraak, volgens een strikt protocol: temperatuur meten, oppervlakken ontsmetten, lokalen verluchten, plexiglas, mondmaskers, 'face shields', handgel... Mensen hadden er duidelijk nood aan. "We hebben zelfs een verhoogd risico op armoede en verwaarlozing vastgesteld."

De rusthuizen

Zij werden zwaar getroffen door de crisis. De bewoners die wij volgen, zullen opgelucht zijn om ons na de lockdown weer te zien en de afspraken te hervatten. "Meer dan ooit lijkt de hulp om zelfstandig thuis te blijven wonen een noodzaak om een opname uit te stellen."

Beschikbaar blijven in oktober

Wanneer de tweede lockdown ingaat, kan de vereniging niet gewoon haar deuren sluiten. Ze blijft op afspraak beschikbaar en met de ervaring van

de eerste lockdown organiseert ze oplossingen met strikte inachtneming van de gezondheidsvoorschriften.

Digitale kloof en dringende hulp

Deze crisis legt veel dingen bloot, zoals bijvoorbeeld de digitale kloof.

"Dankzij nieuwe technologieën krijgen personen met een visuele handicap toegang tot informatie en diverse hulpmiddelen en kunnen ze hun eenzaamheid doorbreken. Je moet er echter de middelen voor hebben en weten hoe je die technologieën gebruikt. Het is moeilijk om deel te nemen aan het sociale leven zonder er toegang toe te hebben!" Corinne vertelt het verhaal van een blinde senior in een precarie situatie die zijn gemeente belt voor een belangrijk document. Resultaat: de beller is aan het telewerken en een automatisch bericht vraagt om een e-mail te sturen. Zonder hulpmiddelen aangepast aan zijn handicap, zonder middelen, geen toegang tot informatie! "Dit is slechts een van vele voorbeelden die het dagelijkse leven van onze leden illustreren. Dit is waar onze missie haar volle betekenis krijgt en waar de Brailleliga tussenkomt om hen te steunen in de stappen die ze ondernemen of om hen te helpen zelfstandiger te worden."

ZELFSTANDIGHEID IN CORONATIJDEN

Met de juiste begeleiding is er nog veel mogelijk. Een terugblik op de moeilijkheden, de aanpassingen en de overwinningen.

Tot vorig jaar begon de begeleiding altijd met een ontmoeting met een medewerker van de Brailleliga, op kantoor, thuis, op school of op het werk. Dankzij veel vindingrijkheid en flexibiliteit hebben we de stoklooplekken, het leren veilig koken, de dact lolessen... kunnen blijven verderzetten, ondanks de coronamaatregelen.

De opleidingen worden verdergezet

Tijdens de eerste lockdown waren er strenge maatregelen en vonden de contacten alleen telefonisch plaats. Veel mensen raakten toen echt geïsoleerd. Waar vroeger sommigen nog een helpende hand kregen van

een familielid (voor boodschappen, administratie...), stonden velen er nu alleen voor en bleek de nood om technieken aan te leren die de zelfstandigheid bevorderen nog groter. Daar bovenop kwamen nog de vele veranderingen in de herkenningpunten in de openbare ruimtes. Denk maar aan het plexiglas dat overal geïnstalleerd is. Ook de vaste looprichtingen in straten en winkels die via stickers op de grond aangebracht werden, zijn niet waarneembaar voor iemand met een visuele handicap.

De uitdagingen en moeilijkheden zijn overal en onze diensten staan altijd klaar om oplossingen aan te reiken. Ook onze leden hebben ons verbaasd met hun dagelijkse overwinningen!

Zo kreeg Nathalie mobiliteitslessen van ergotherapeut Celie Cambier. "Toen een glaucoom, dat al 20 jaar aanwezig was, in april 2020 plots mijn

Nathalie en haar 'stok van de vrijheid'

gezichtsvermogen aantastte, nam ik contact op met de Brailleliga. Ik werd meteen geholpen! Ze raadden me aan om een witte stok te gebruiken hoewel ik er toen nog van overtuigd was geen stok nodig te hebben omdat ik toch nog kon zien. Nu zie ik in dat ik het fout had en noem ik hem zelfs mijn 'stok van de vrijheid'! Ik was al meerdere keren bijna van de trap gevallen en aangezien er heel veel trappen zijn in het vakantiehuis, leerde Celie me na de eerste lockdown alle technieken. Ze leerde zelfs mijn familie de technieken aan om mij te kunnen begeleiden. De rust was meer dan welkom, na de maandenlange behandeling nadat ik slechtziend geworden was."

Celie vertelt ons dat Nathalie zelfs haar job als adjunct-hoofdverpleegkundige in het ziekenhuis CHU-UCL in Namen terug deeltijds opgenomen heeft. "Haar werkgever was zeer proactief in het aanpassen van haar functie en werkmateriaal aan haar handicap. Nathalie volgt nu ook dact lo bij de Brailleliga om haar ogen minder te vermoeien."

Ook Merel verbaasde ons. Flore Nollet, ergotherapeut, leerde de 11-jarige volledig blinde Merel zelfstandig werken met de iPhone: "Op vraag van de mama van Merel tijdens het

begin van de lockdown in maart, organiseerden we iPhonelessen. Nu kan ze zeer vlot werken met haar iPhone en is ze niet meer afhankelijk van derden om haar te helpen berichtjes te sturen, video's te bekijken... Een zeer belangrijke stap in haar zelfstandigheid."

Merel pikt hierop in: "Deze zomer kreeg ik mijn eigen iPhone. Nu heb ik ook een eigen nummer en kan ik met mijn vriendinnen TikTok filmpjes (populaire sociale netwerkkapp bij jongeren) maken, berichtjes sturen met vriendinnen... Ik zou mijn TikTok-kunsten graag nog verder perfectioneren."

Merel ontmoet eindelijk Flore

Flore besluit: "We hebben onze manier van werken moeten aanpassen. Als wij naast een leerling zitten, kunnen wij meevolgen wat die doet op de iPhone of iPad. Bij een online les gaat dat er natuurlijk anders aan toe. Maar toch hebben we onze vaak broodnodige begeleiding kunnen verderzetten tijdens deze moeilijke maanden en dat was, is en blijft ons hoofddoel."

VRIJE TIJD IS GOED VOOR DE GEEST

Brailleclubs, culturele evenementen, excursies, vakantiekampen... Deze activiteiten spelen een essentiële sociale en educatieve rol, maar werden ook rechtstreeks getroffen door de coronamaatregelen. Wat ondernam de Dienst vrije tijd om de gevolgen te beperken?

De brailleclubs worden georganiseerd door de Dienst vrije tijd van de Brailleliga en komen gewoonlijk een- of tweemaal per maand bijeen in elke regio waar de Brailleliga een regiohuis heeft (Brussel, Antwerpen, Ath, Charleroi, Kortrijk, Gent, Geel, Hasselt, Jambes, Libramont, Luik, Leuven). In de loop van het jaar worden er ook excursies, uitstapjes, bezoeken aan tentoonstellingen of musea georganiseerd.

De meeste deelnemers aan de Brailleclubs zijn 60-plussers. Deze clubs hebben een waaier aan doelstellingen: ontspannen tijdens recreatieve activiteiten, de zelfstandigheid bevorderen, het zelfvertrouwen opkrikken, vaardigheden ontwikkelen en natuurlijk de creativiteit prikkelen. Daarenboven hebben de clubs ook

een erg belangrijke sociale rol. Voor vele deelnemers betekenen ze immers het enige vaste uitje, weg van het isolement veroorzaakt door hun handicap.

Isolement doorbreken en tegelijk de veiligheidsregels respecteren

Het is goed te begrijpen dat de gezondheidscrisis een grote invloed heeft gehad op het dagelijkse leven van deze mensen. Van de ene dag op de andere werden zij een risicogroep en bevonden ze zich in een verhoogd isolement door de lockdown.

Meer dan genoeg argumenten dus om culturele en vrijetijdsactiviteiten te blijven aanbieden. Het belang voor de geestelijke gezondheid werd al erkend door de Verenigde Naties. Zo staat te lezen in een gezamenlijke nota van het Secretariaat-Generaal van de Verenigde Naties en de Wereldgezondheidsorganisatie, getiteld 'Geestelijke gezondheid van personen met een handicap tijdens de COVID-19 pandemie': "De staten

moeten de uitoefening van het recht op vrijetijdsbesteding, dat op dit moment van groot belang is, waarborgen door de toegang tot virtuele openbare activiteiten voor personen met een handicap te bevorderen en te vergemakkelijken, met inbegrip van concerten, comed shows...
Er moet steeds voor gezorgd worden dat ze toegankelijk zijn.”

Reactiviteit en creativiteit

De Dienst vrije tijd heeft zeer snel gereageerd en een grote creativiteit aan de dag gelegd om zichzelf heruit te vinden. Tegelijk deed ze ook inspanning om het contact met de leden van de clubs te behouden door regelmatig telefonisch contact op te nemen.

Na enkele kleinschalige contacten in regiohuizen in april en mei, werden de activiteiten vanaf juni 2020 hervat aan een hoger tempo om zoveel mogelijk in te halen. Uiteraard coronaproof.

In de zomer werden virtuele activiteiten opgezet en geleidelijk uitgebreid: ludieke en culinaire activiteiten, online cursussen en conferenties... Dankzij digitalisering was het mogelijk om het isolement te doorbreken tijdens de gezondheids crisis.

Via de digitale weg kunnen mensen op regelmatige basis deelnemen aan collectieve activiteiten en routine terugvinden om hun dagelijks leven te structureren.

Kwestie van op een gezellige manier sociale banden te onderhouden. De verschillende activiteiten zijn divers en bieden de deelnemers waardevolle mogelijkheden om zich te ontspannen en van gedachten te wisselen, bvb. tijdens een virtueel praatcafé, maar ook om te delen hoe ieder van ons de lockdown ervaart.

Een virtuele activiteit van DVT

Mensen die niet zijn uitgerust met de nodige middelen om aan digitale activiteiten deel te nemen, worden niet vergeten. Om aan hun noden tegemoet te komen en om op specifieke vragen gepersonaliseerde antwoorden te kunnen bieden, zorgt de Dienst vrije tijd ook voor persoonlijke gesprekken met cliënten via de telefoon.

OPLOSSINGEN EN OVERWINNINGEN!

Ontdek hoe je lid wordt, onze dienstverlening, de doelstellingen van de vzw en onze campagne 'dagelijkse overwinningen'!

Lid worden van de Brailleliga is gratis en kan na contact met de maatschappelijk assistent uit je regio via mail (info@braille.be) of telefonisch via het nummer (02 533 32 11).

Je bezorgt hen dan ook een medisch getuigschrift van gezichtsonderzoek ingevuld door een oogarts.

Naargelang het percentage visuele handicap, de progressieve aard van de pathologie en de persoonlijke situatie, zal de maatschappelijk assistent het nieuwe lid informeren en helpen in verschillende aspecten van zijn leven en doorverwijzen naar de diensten die het best aansluiten bij zijn noden.

De maatschappelijk assistent blijft in contact met de leden via telefoon, mail, videoconferentie of thuis. De afspraken kunnen ook coronaproof plaatsvinden in de hoofdzetel in Brussel of in een van de 11 regiohuizen.

De Brailleliga biedt ondersteuning bij alle aspecten van het leven.

Thuis: aanpassen van de woning, dagelijkse verzorging, boodschappen, koken.

Verplaatsingen: mobiliteitslessen, het verkrijgen van een witte stok of blindengeleidehond.

Communicatie: braille leren, een aangepaste computer gebruiken, technische hulpmiddelen.

Studies en opleiding: studiekeuze, aangepast materiaal, cursussen of vormingen.

Op het werk: zoektocht naar en behoud van een job, contact met de werkgever, informatie technische aanpassingen.

Ontspanning: culturele en vrijetijdsactiviteiten, aangepaste spelothek.

Administratie: hulp bij de administratieve rompslomp rond de visuele handicap. Dankzij haar jarenlange ervaring en solide netwerk, verwijst de Brailleliga ook door naar externe diensten als een verzoek niet intern kan worden behandeld.

Een duidelijk doel

De Brailleliga wil de inclusie van blinde en slechtziende personen in de maatschappij verbeteren door een kwaliteitsvolle, globale, multidisciplinaire ondersteuning te bieden waarbij er ook rekening gehouden wordt met de omgeving. Personen met een visuele handicap moeten zelf hun eigen keuzes kunnen maken, zo zelfstandig mogelijk zijn en volwaardig deel uitmaken van de maatschappij.

Tijd voor actie!

Ieder jaar organiseert onze vzw de **Week van de Brailleliga**, een sensibiliseringscampagne rond de visuele handicap. Het doel is om de aandacht van het grote publiek, de politici, het bedrijfsleven en de media te vestigen op het dagelijks leven van personen met een visuele handicap. Wat zijn de struikelblokken voor volledige inclusie? Waar loopt de toegankelijke mobiliteit stroef? Wat zijn de obstakels op het parcours naar tewerkstelling? Kortom: **wat zijn hun kleine en grote dagelijkse overwinningen?**

Dagelijkse overwinningen waren er in overvloed tijdens dit at pische jaar! Dit nummer is het bewijs van de vele struikelblokken die op het pad van personen met een visuele

handicap gekomen zijn in 2020 en de inspanningen die er geleverd zijn om ze te overwinnen.

Een reden te meer om in **actie te schieten en personen met een visuele handicap te helpen** in hun strijd voor inclusie in de maatschappij en om hun zelfstandigheid te heroveren.

Ontdek onze campagne van 12 tot 25 april 2021 op alle netten van VRT en op de sociale media! Je kan meerdere getuigenissen terugvinden op de campagnewebsite: weekbrailleliga.be Draag ook je steentje bij opdat blinde en slechtziende personen deze dagelijkse overwinningen kunnen blijven behalen. Doe een gift op het rekeningnummer BE11 0000 0000 4848 / BIC : BPOTBEB1 met mededeling WBL 2021.

DE BRAILLELIGA BEGELEIDT BLINDE EN SLECHTZIENDE PERSONEN
NAAR DAGELIJKSE OVERWINNINGEN.

Alle info over ons en de campagne vind je op weekbrailleliga.be - Doe een gift: BE11 0000 0000 4848

brailleliga vzw
een andere kijk op het leven

MICHEL, DE ENERGIEKE DUIZENDPOOT

Maak kennis met Michel (foto: 5e van links). Hij won eind 2020 de Social Impact Award bij zijn bedrijf Allianz en schonk het prijzengeld aan de Brailleliga. Een mooi gebaar van een sportieve veertiger die zijn visuele handicap niet in de weg laat staan van een actief leven.

Dag Michel, stel jezelf eens kort voor?

Ik ben Michel, 45 jaar en ik lijd aan de ziekte van Stargardt (nvdr.: een erfelijke oogaandoening die afwijkingen in het centrale zicht veroorzaakt op zeer jonge leeftijd. Het tast de macula aan, het centrale gedeelte van het netvlies waardoor men scherp ziet. De ziekte van Stargardt veroorzaakt progressieve slechtziendheid en, in sommige gevallen, bijna blindheid.) Sinds mijn 14e ben ik slechtziend, ik zie nog slechts 4%. Dat heeft een grote impact op mijn dagelijks leven. Zo kan ik zonder hulpmiddelen niet werken, lezen, mij verplaatsen op onbekend terrein... Ondanks mijn handicap leid ik een heel actief leven. Ik sport heel graag, en doe dit dus ook

regelmatig. Daarnaast ben ik actief in verschillende verenigingen en in de politiek.

Wat is je functie bij Allianz? Welke impact heeft de coronacrisis gehad op jouw job?

Ik werk al 20 jaar in de verzekeringssector. Acht jaar geleden begon ik bij Allianz als schadebeheerder. Meer concreet sta ik in voor het schadebeheer van auto-ongevallen. Dankzij de lockdown gebeuren er minder ongevallen, dus hebben we onze achterstand volledig kunnen wegwerken. Het verplichte telewerk is ongetwijfeld een zegen voor mij. Mijn traject naar Brussel neemt iedere dag drie uur in beslag. Nu heb ik drie uur meer tijd om te sporten en voor mijn sociaal leven.

Michel, een volleerd sportman ondanks zijn slechtziendheid

Wat heb je moeten doen om bij Allianz de Social Impact Award te winnen?

Ik ga minstens twee keer per week lopen. Op StuBru hoorde ik tijdens de Warmste Week 2019 dat Sport Vlaanderen "blind running" wou promoten. Dat initiatief wou ik ondersteunen en zo liepen we samen met de collega's de Warmathon ten voordele van de Brailleliga. StuBru interviewde me toen ook. Meerdere collega's zagen het interview op televisie en droegen ook nog een steentje bij.

Als een evenement of een persoon een sociale impact heeft, kan het genomineerd worden voor de Social Impact Award, dus heb ik de loopwedstrijd ingediend. Als je evenement genomineerd wordt, moet je het voor een Benelux-jur verdedigen. Zij beslissen wie de prijs mee naar huis neemt. In 2020 kwam mijn project als winnaar uit de bus.

Wat hoop je dat er gebeurt met het prijzengeld (3000 euro) dat je aan de Brailleliga schonk?

Laat me alvast eerst even zeggen dat ik blij ben met de ondersteuning van de Brailleliga bij de administratieve rompslomp van het VAPH en de VDAB. Ik heb eigenlijk maar 1 advies: vooral blijven doorgaan zoals jullie nu bezig zijn! En misschien een loopshirtje van de 20 km door Brussel?

Dat loopshirtje komt in orde! Wat zijn je projecten voor de komende jaren?

Van zodra het terug mogelijk is, wil ik iets organiseren om geld in te zamelen voor onderzoek naar de ziekte van Stargardt. Daarnaast blijf ik werken aan mijn meerjarenproject: zo veel mogelijk landen al fietsend bezoeken. In 2025 zou ik graag deelnemen aan Parijs-Dakar, een fietstocht van 7000 km. Hiervoor ben ik nog op zoek naar een goede gids om alleen te fietsen, of een tandempiloot. Bij deze een oproep naar iedereen die zin heeft in een uitdaging en mijn budd wil worden in dit avontuur.

Bedankt Michel voor het interview en alle positieve inzet! We zien elkaar tijdens de volgende editie van de 20 km door Brussel!

KERATOCONUS: ALS HET HOORNVLIES VERVORMT

Als het hoornvlies progressief dunner wordt, ontstaat er een mechanische vervorming: keratoconus. Het normaal bolvormige hoornvlies neemt dan de vorm aan van een kegel, wat een onregelmatig astigmatisme creëert en het zicht van de patiënt misvormt. Uitleg door Prof. Bernard Duchesne (CHU Luik).

Keratoconus lijkt een zeldzame ziekte, klopt dat?

Nee, niet helemaal. De mate waarin het voorkomt, loopt geografisch gezien sterk uiteen: in België wordt het geschat op 1 persoon op 1500, in de VS 1 op 2600, maar op sommige eilanden van Japan treft het 1 persoon op 450. Een verklaring voor dit hogere percentage zou de beperkte bevolking kunnen zijn van een eiland, met een genetische nabijheid en frequentere kruisingen van families die beide drager zijn van de genetische afwijkingen die tot keratoconus kunnen leiden.

Dus de ziekte heeft een genetische oorzaak?

Misschien, maar daar bestaat vandaag geen bewijs voor.

Keratoconus wordt al meer dan 130 jaar in oftalmologische leerboeken beschreven en ondanks veelvuldig onderzoek is de oorzaak nog steeds niet duidelijk. Er zijn bepaalde families waarin al generaties keratoconus voorkomt. Maar er bestaat ook een sporadische vorm: iemand die keratoconus ontwikkelt zonder dat er gevallen voorkomen in zijn familie. Tot dusver heeft men een aanzienlijk aantal genen ontdekt die gelinkt zouden kunnen zijn aan keratoconus, maar het identificeren van een specifiek gen gelinkt aan de ziekte is nog niet gelukt.

Maar we weten wel dat bepaalde factoren het kunnen uitlokken?

De belangrijkste factor is het vaak en hard wrijven in de ogen, waardoor

de intraoculaire druk toeneemt en het hoornvlies vervormt. Wrijven in de ogen komt vaak voor bij mensen met allergieën, patiënten met het syndroom van Down, mensen die last hebben van bindvliesontsteking... Iemand die altijd op dezelfde kant en op hetzelfde oog slaapt, loopt het risico om keratoconus te ontwikkelen doordat het gewicht van het hoofd op het oog drukt. Slecht passende contactlenzen kunnen het hoornvlies ook vervormen. Er wordt gezegd dat geslachtshormonen een rol zouden spelen bij het feit dat keratoconus vaak in de adolescentie ontstaat, maar dat is niet bewezen. De diagnose wordt het vaakst gesteld tussen 15 en 30 jaar, maar er zijn ook patiënten bij wie het op 5 of 6 jaar wordt ontdekt, wanneer ze leren lezen, of op 70 jaar, omdat een cataractoperatie niet het gewenste resultaat oplevert.

Hoe wordt de diagnose gesteld?

We beschikken vandaag over zeer krachtige instrumenten om zelfs in een vroeg stadium keratoconus op te sporen. De Pentacam, bijvoorbeeld, is een dynamische camera die de vorm, straal, kromming en dikte van het hoornvlies analyseert om een nauwkeurige en volledige topografie te geven. Vroeg opsporen is belangrijk, om de patiënt aan te

moedigen om minder te wrijven of om te voorkomen dat een kind achterstand oploopt op school door een visuele handicap die niet gediagnosticeerd werd.

Professor Bernard Duchesne
(CHU Luik)

Hoe evolueert de ziekte?

Keratoconus evolueert niet altijd. Bij sommige patiënten kan het snel stabiliseren waardoor ze een normaal leven leiden. Bij anderen zal de ziekte zich enkele jaren ontwikkelen voor het zich stabiliseert. Bij nog anderen zal de progressie groter zijn en komt er een hoornvliestransplantatie aan te pas. De situaties lopen sterk uiteen.

Kan je blind worden door keratoconus?

Als het hoornvlies zeer sterk is vervormd, als de patiënt geen lenzen

verdraagt en een transplantatie weigert, dan kan hij blind worden. Maar in de overgrote meerderheid van de gevallen bestaan er oplossingen.

Welke behandelingen stelt u voor?

In eerste instantie kan het zicht van de patiënt worden gecorrigeerd met een bril. Als dat niet volstaat, worden contactlenzen met een kleine diameter voorgeschreven. Is het resultaat niet overtuigend, dan schakelen we over op bredere scleralenzen waardoor het oog kan worden bevochtigd en voorzien van zuurstof. Indien lenzen het zicht niet meer kunnen corrigeren, is er een chirurgische oplossing: intracorneale ringen, crosslinking, hoornvliestransplantatie. Dit gaat slechts over 17% van de patiënten. Intracorneale ringen raad ik niet aan, omdat er risico's verbonden zijn aan de operatie, ze niet worden terugbetaald en er slechts 1 tot 2 lijnen van het gezichtsvermogen mee kunnen worden hersteld. Crosslinking is een techniek waarbij men gebruik maakt van vitamine B12, die blootgesteld werd aan uv-stralen, om de vervorming van het hoornvlies op middellange termijn te stabiliseren (gedurende ongeveer 8 jaar). Deze techniek, die het

gezichtsvermogen stabiliseert maar niet corrigeert, is alleen nuttig als het keratoconus zich verder ontwikkelt; als het stabiel is, heeft het geen zin. In laatste instantie kan een hoornvliestransplantatie worden uitgevoerd.

Biedt de vooruitgang op technologisch en genetisch vlak nieuwe perspectieven voor patiënten met keratoconus?

Voorlopig denk ik niet dat genetische oplossingen kan bieden, want er is niet één, maar een veelheid aan genen betrokken bij keratoconus. We hebben sterk geloofd in crosslinking, maar het kent zijn limieten. Met de technologische evolutie van lenzen is er wel een enorme vooruitgang geboekt. Vandaag kan een overgrote meerderheid van de gevallen van keratoconus zo worden gecorrigeerd zonder dat een transplantatie nodig is.

Hoewel ik zelf hoornvlies-transplantaties uitvoer, raad ik aan om zo lang mogelijk een bril en lenzen te gebruiken. En we moeten nog meer de nadruk leggen op de rol van het oogwrijven: pogingen om dit te verminderen kunnen de situatie al aanzienlijk verbeteren.

KODY: HUMOR IS DE REDDING

Kody, dat is één en al goed humeur. Aan de andere kant van de taalgrens is deze komiek een bekend figuur, onder andere bij de fans van de tv-show 'Le Grand Cactus' op RTBF. Hij is getroffen door keratoconus en getuigt.

"Ik was 28 of 30 jaar oud toen ik me realiseerde dat mijn zicht achteruit ging. Tijdens een bezoek aan de oogarts werd bij mij een keratoconus vastgesteld en kreeg ik alle uitleg. Hij zei me ook dat als ik op een dag niets meer zou zien, dat ik direct moest terugkeren op consultatie. Dat was beangstigend.

Als behandeling droeg ik harde contactlenzen. In die tijd waren ze moeilijk in te brengen, het prikte, ze zaten soms verkeerd, het was pijnlijk. Gelukkig zijn de lenzen geëvolueerd en sinds een jaar of 3, 4 heb ik sclerale lenzen. Die hebben

een grotere diameter, liggen bovenop het hoornvlies, en ze steunen op het witte deel van het oog. Je moet ze 's morgens plaatsen met een klein zuignapje en 's avonds verwijderen met een ander zuignapje. Het is een alledaagse gewoonte geworden, een reflex. Deze 'op maat gemaakte' lenzen corrigeren mijn zicht en vertragen de evolutie van de ziekte. Mij is verteld dat ik de lenzen zo lang mogelijk moet houden, de operatie - een hoornvliestransplantatie - moet het laatste redmiddel zijn. In mijn geval is het linkeroog meer aangetast, het rechteroog valt nog mee.

Ik heb geleerd om keratoconus onder controle te houden. Met de lenzen leid ik een normaal leven. Enkel omgaan met lichtinval is geen evidentie in mijn beroep. Een spot recht op het gezicht kan soms aanvoelen als een marteling, omdat ik erg gevoelig ben voor schittering! 's Nachts rijden is ook lastig. Maar ik zie het goede in de dingen, ik blijf positief. Vergeleken met andere delen in de wereld, hebben we geluk in België. Hier zijn oplossingen, vooruitgang in onderzoek, verenigingen zoals jullie, we zijn niet alleen. Onder mijn fans is er een slechtziende persoon die naar al mijn shows komt. Hij deelt mijn smaak voor zelfspot en we weten allebei dat humor een levensredder is."

HET TIJDPERK VAN DE VIDEOCONFERENTIE

Sinds een jaar is telewerken niet langer een keuze, maar een noodzaak. In zowel de privé- als professionele context heeft communicatie via verschillende videoconferentietoepassingen enorm aan belang gewonnen. Hoe kunnen we ons aanpassen aan deze nieuwe technologieën? Een overzicht.

Blinde en slechtziende personen kunnen soms wantrouwig staan ten opzichte van de verschillende videoconferentietoepassingen. "Te afhankelijk van je zicht", "te ingewikkeld", "ik heb niet de geschikte toestellen", "niet aangepast aan de visuele handicap"... zijn maar enkele van de aangehaalde redenen. Nochtans is het mogelijk om zonder al te veel moeilijkheden bijna even efficiënt gebruik te maken van deze oplossingen als ziende personen.

In wat volgt, geven we enkele tips om het beste uit de toepassingen te halen, zodat jullie dit kunnen gebruiken om je dagelijks of professioneel leven te verbeteren in deze tijden van lockdown.

Khadija Tamditi, die bij de Vrijwilligersdienst werkt en zelf blind is, is een bekend gezicht bij de Brailleliga. Haar vaardigheden achter de pc of een smartphone verbazen mensen elke dag. Het is dan ook logisch dat we even haar getuigenis delen: "De lockdown liet ons geen andere keuze dan onszelf vertrouwd te maken met videoconferentietoepassingen.

Khadija, blinde collega en fanaat van nieuwe technologieën

Messenger of WhatsApp maakten al deel uit van mijn dagelijkse leven, maar professionele toepassingen zoals Teams of Zoom waren me vreemd. Maar nu niet meer! Met dank aan tutorials ben ik erin geslaagd om ze vlot te gebruiken en ken ik ook de belangrijkste sneltoetsen. Als ik advies mag geven aan andere blinde personen, zou ik hen aanraden om eerder de smartphone te gebruiken in plaats van de desktopcomputer, omdat ik de functionaliteiten intuïtiever vind.”

Zoals Khadija aangeeft, bestaan er talrijke online tutorials om te leren werken met Teams, Zoom, WhatsApp en Messenger.

Voor Teams bijvoorbeeld geeft de officiële Microsoft-ondersteuningssite een overzicht van alle sneltoetsen die je moet kennen om van het ene gesprek naar het andere over te schakelen, een oproep te starten of te beantwoorden, een bestand te delen, etc. Eens je deze sneltoetsen onder de knie hebt, is de toepassing zeer intuïtief. Voor Zoom is het nog eenvoudiger, aangezien tekst-naar-spraak, zoals VoiceOver of Jaws, het gebruik van het toetsenbord heel toegankelijk maakt, zonder toevlucht te moeten nemen tot al te complexe sneltoetsen.

Hoewel deze videoconferentie-toepassingen een uitstekende toegankelijkheid bieden, zijn er toch ook een aantal struikelblokken:

- Bij Teams wordt het delen van het scherm van bijvoorbeeld een Word- of Excel-document geïnterpreteerd als een afbeelding en niet als een bestand met tekst. Daardoor is het gedeelde document onleesbaar. Ook het aanpassen van documenten binnen Teams is niet geoptimaliseerd. Om dit probleem op te lossen, kan je ze wel downloaden.

- Bij Zoom heeft de organisator de mogelijkheid om het geluid van alle deelnemers te dempen. Voor een blinde of slechtziende persoon zal het dan onmogelijk zijn om het geluid zelf weer aan te zetten.

We gaan er echter wel van uit dat dit de laatste kleine toegankelijkheidsproblemen zijn die snel gecorrigeerd zullen worden. Voor optimaal gebruik raden wij een smartphone aan. De simpele menustructuur in vergelijking met de versie op PC, en ook de aanraaktechnologie bieden (letterlijk) een betere houvast. De tekst-naar-spraak functie is heel doeltreffend op deze toestellen.

En dat heeft Myriam, een slechtziende zeventiger, na de lockdown in het voorjaar kunnen ontdekken: "Ik had in februari 2020 een smartphone gekocht en zodra de afspraken bij de Brailleliga konden hervatten, hebben ze mij uitgelegd hoe ik de functies kon gebruiken die het best aangepast zijn aan mijn visuele handicap. Vandaag gebruik ik tekst-naar-spraak om toegang te krijgen tot heel wat interessante informatie. Zo kan ik bijvoorbeeld luisteren naar een applicatie die mij precies vertelt hoe laat mijn bus zal passeren en me zo bespaart dat ik moet wachten in de regen." WhatsApp en Messenger zijn van nature geoptimaliseerd voor gebruik op smartphones. Er zijn ook veel minder opties en de intuïtiviteit moet zorgen voor een optimale gebruikservaring voor iedereen die blind of slechtziend is.

Naast de gebruiksaanwijzingen die beschikbaar zijn op de officiële sites van deze toepassingen, raden we aan om tutorials en degelijk advies te raadplegen op gespecialiseerde sites zoals Ox tude.org of YouTube video's.

'Live' aanwezig zijn, toch onoverkomelijk?

Onze diensten die instaan voor informatie en opleiding op het gebied van technische hulpmiddelen, namelijk de IDTA (Informatiedienst voor technische aanpassingen), het MDT (Multidisciplinair team) en de DBH (Dienst begeleiding en hulp in het dagelijkse leven) langs Nederlandstalige kant, en de SIAT (Service d'information sur les adaptations techniques) langs Franstalige kant, zijn bij uitstek diensten die zich moeilijk tot de leden kunnen richten via

Deze archieffoto toont dat aanraking essentieel is om te leren werken met technische hulpmiddelen

videoconferentie. Door de aard van hun dienstverlening is het noodzakelijk om fysiek aanwezig te zijn (uiteraard met respect voor de veiligheidsmaatregelen). Het is namelijk essentieel om technische hulpmiddelen te kunnen aanraken bij het installeren, demonstreren en bij het aanleren van functionaliteiten. Beeld je, ter vergelijking, maar even in dat je een gitaarles moet volgen vanop afstand, en dan zeker als je in de fase zit waarin je de goede plaatsing van je vingers op de gitaarhals moet aanleren! In elk geval moet het doelpubliek van de technische hulpmiddelen op een andere manier worden begeleid dan vanop afstand. En dat geldt zeker voor leden die moeite hebben met zich aan te passen aan nieuwe technologieën.

De smartphone - en applicaties zoals WhatsApp, met inbegrip van spraakherkenning - kan ook nuttig zijn, maar dan vooral om wat bijkomende informatie te geven of als oplossing voor problemen. Zo hebben we laatst een telefoongesprek gehad tussen een medewerker en een lid, waarbij die laatste zich liet bijstaan door een ziende persoon naast haar. Die hielp haar stap voor stap naargelang de medewerker de werking uitlegde aan de andere kant van de lijn. We doen ons best om telkens

mogelijke oplossingen te vinden om onze missie voort te zetten! Uiteraard zijn sommige van onze leden wel degelijk vertrouwd met videoconferentietoepassingen. We maken dan ook graag gebruik van dit alternatief waar mogelijk, maar dat komt niet heel vaak voor. Het is ook interessant om mee te geven dat het aantal GSM- en tabletaanvragen door onze leden sinds de lockdown door het dak is gegaan. Dat bewijst dat het nodig is om ons goed uit te rusten met hulpmiddelen, die het ons mogelijk maken om ons open te stellen voor de buitenwereld.

Wanneer waag jij de sprong?

Het is duidelijk: de technologie is al ver gevorderd om het leven van blinde en slechtziende personen in deze tijden van gedwongen leven op afstand makkelijker te maken. Hoewel de videoconferentietoepassingen goed toegankelijk zijn, moeten ze nog geperfectioneerd worden om ze even goed te kunnen gebruiken als elke ziende persoon. Maar het staat vast dat een visuele handicap absoluut niet beschouwd mag worden als een obstakel om ermee van start te gaan. De Brailleliga moedigt iedereen aan en begeleidt iedereen die de sprong wil wagen: onze diensten staan klaar om je te helpen.

NIEUWS VAN DE SOCIALE DIENST

Rechten van personen met een handicap, sociale diensten en hulp aan personen, mobiliteit, toegankelijkheid... Hier vind je beknopte en praktische informatie, gericht op de visuele handicap, en maatregelen die een belangrijke impact hebben op het sociale leven van onze leden.

De Brexit en erkenning van handicap

De Brexitovereenkomst garandeert het behoud van rechten voor personen met een handicap met de Britse nationaliteit die vóór 1 januari 2021 een integratietegemoetkoming (IT) of inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) ontvingen, of hun IT naar het Verenigd Koninkrijk, een ander EU-land of Zwitserland exporteerden. Zij hebben hier recht op zolang hun situatie niet verandert (domiciliwijziging naar een ander land, schrapping uit het nationale register na verhuizing naar het buitenland, etc.)

Er verandert ook evenmin iets voor Britse burgers die aan andere

nationaliteitsvoorwaarden voldoen en die, bijvoorbeeld, vóór 1 januari 2021 in het bevolkingsregister ingeschreven waren of die tot de leeftijd van 21 jaar beroep hebben kunnen doen op de verhoging van de kinderbijslag voor kinderen met een handicap.

Tegemoetkomingen voor personen met een handicap vanaf 18 jaar

Er werd al eerder over gesproken in Witte Stok (Nr. 3/2020), maar nu heeft de Kamer ook effectief het wetsvoorstel aangenomen waarmee de leeftijdsgrens vanaf wanneer een persoon met een handicap aanspraak kan maken op een inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) of

integratietegemoetkoming (IT) van 21 naar 18 jaar wordt gebracht.

De leeftijdsgrens voor toegang tot deze tegemoetkomingen werd niet meer gewijzigd sinds... 1987. Dat terwijl de wettelijke meerderjarigheid intussen al tot 18 jaar was verlaagd. Deze onregelmatigheid in de wetgeving is hiermee eindelijk opgelost.

De maatregel wordt ingevoerd met terugwerkende kracht vanaf 1 augustus 2020. Als je dus sinds die dag je 18e verjaardag hebt mogen vieren, dan kan je er voortaan beroep op doen. Om hier meer informatie over te ontvangen of om een aanvraag in te dienen kan je altijd contact opnemen met onze Sociale dienst.

Einde van 'de prijs van de liefde'

Sinds de invoering in 1987 wordt het bedrag van de integratietegemoetkoming (IT) waarop een persoon met een handicap recht heeft, verlaagd in functie van het inkomen van hun echtgeno(o)t(e) of persoon die met hem of haar samenwoont. Dit s steem is ook beter bekend als 'de prijs van de liefde'. De persoon die ervoor kiest om samen als koppel te leven werd gestraft doordat het risico bestond dat zijn of haar tegemoetkoming verminderde of zelfs verdween. Om personen met

een partner niet te ontmoedigen om samen te wonen, werd deze beperking vanaf 1 januari 2021 volledig afgeschaft. Sommige personen met een handicap zullen hierdoor dus wel in aanmerking kunnen komen voor een IT of een hogere IT krijgen.

Verhoging van de IVT

De regering heeft beslist om de IVT (inkomensvervangende tegemoetkoming) te verhogen vanaf 1 januari 2021. Deze verhoging zal in verschillende fases worden uitgevoerd tegen 2024. Ze komt bovenop de bestaande wettelijke mechanismen zoals de indexering en de koppeling van sociale uitkeringen aan de gemiddelde stijging of daling van het inkomen in België. De respectievelijke bedragen zijn afhankelijk van je gezinscategorie. Je hoeft zelf geen stappen te ondernemen, de berekening gebeurt automatisch.

Coronapremie verlengd

De maandelijkse coronapremie van 50 euro die de federale regering vorig jaar heeft toegekend (zie ook Witte Stok 4/2020) aan personen met een handicap die een inkomensvervangende en/of integratietegemoetkoming ontvangen, werd verlengd tot maart 2021.

IMPACT VAN COVID-19 OP HANDICAP

COVID-19 eiste de absolute hoofdrol op in 2020. Welke impact had en heeft de crisis op personen met een handicap? Hoe zwaar werden zij getroffen door de coronamaatregelen? Werden hun rechten gerespecteerd? We staken ons licht op bij Unia, de onafhankelijke openbare instelling die discriminatie bestrijdt, gelijkheid bevordert en de mensenrechten beschermt. Zij deden in 2020 verschillende bevestigingen naar de maatschappelijke impact van de coronamaatregelen op personen met een handicap. De resultaten stemmen helaas niet positief.

Rechten in gevaar

De volledige maatschappij brengt sinds maart vorig jaar heel wat offers om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan: thuisblijven, sociale contacten beperken, een zaak tijdelijk sluiten, afstand houden, mondkapjes dragen... Door deze maatregelen kregen heel wat mensen het gevoel dat hun vrijheid werd ingeperkt. De discussie over wat er al dan niet tot de grondrechten behoort, laaide op.

Waar de impact dus voor iedereen al voelbaar was, kwamen de rechten van personen met een handicap helaas nog meer in gevaar.

Laten we even stilstaan bij een concreet voorbeeld: het openbaar vervoer. In het begin van de lockdown kloeg Unia aan dat personen met een beperkte mobiliteit geen beroep meer konden doen op assistentie van de NMBS. Dat terwijl ook tijdens de lockdown personen met een handicap aan het werk waren en dus essentiële verplaatsingen moesten kunnen maken. Toen de assistentie in stations uiteindelijk toch gedeeltelijk werd hervat, was dat zonder fysiek contact, uitsluitend voor essentiële reizen en na een reservatie van 24u op voorhand in alle stations, helemaal problematisch voor blinde en slechtziende personen. Daarom kwam er ook vanuit de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH), waarvan de Brailleliga lid is, een reactie. Kort daarna deelde de NMBS mee dat hun stationsmedewerkers individueel beschermingsmateriaal hadden gekregen en reizigers zouden helpen.

Het openbaar vervoer was echter niet het enige struikelblok. Fysiek contact of op zijn minst nabijheid

zijn uiteraard cruciale factoren om een blinde of slechtziende persoon te kunnen bijstaan. Elke vorm van deze begeleiding werd dus bemoeilijkt door de coronamaatregelen.

Bovendien is het voor personen met een visuele handicap heel moeilijk om de '1,5 meter afstandregel' correct te kunnen inschatten tijdens zelfstandige verplaatsingen of bijvoorbeeld in de supermarkt. Indien mensen zich toch lieten helpen, waren ze ongerust omdat ze de geldende regels niet respecteerden. Niet bepaald een fijn gevoel. Ook het gebrek aan overleg over beslissingen werd door personen met een handicap geïdentificeerd als een van de grootste knelpunten.

In sommige situaties zijn de visuele handicap en fysieke afstand moeilijk verzoenbaar

In de steek gelaten

Los van de zware emotionele impact die de lockdown en de coronamaatregelen sowieso al bij iedereen teweeg bracht, werden personen met een handicap mentaal en psychologisch vaak nog veel harder getroffen. Denk bijvoorbeeld aan mensen die niet in een voorziening wonen, maar gewoon thuis verblijven (al dan niet zelfstandig of bij hun familie). Over hen schetst het rapport een triest beeld: "Deze groep getuigde over hun soms dramatische situatie en een algemeen gevoel van aan hun lot te zijn overgelaten. De stopzetting van de zorg, therapie, begeleiding en huishoudhulp heeft voor veel psychologisch leed, regressie of een verergering van hun gezondheidstoestand gezorgd. Ze deelden ook hun problemen als het ging om winkelen, zich verplaatsen, het huis uitgaan, studeren of werken. Met hun dagelijks leven is geen rekening gehouden."

Ook de directe omgeving van personen met een handicap werd zwaar onder druk gezet. Ouders en mantelzorgers raakten volledig uitgeput doordat ze zelf soms alle taken op zich moesten nemen die normaal gesproken via externe hulpverlening worden uitgevoerd. Vaak moesten ze alle zeilen bijzetten om toch maar de nodige zorg en ondersteuning te kunnen bieden, bovenop hun eigen beroepsactiviteiten.

Unia kwam tot de conclusie dat de coronacrisis pijnlijk heeft duidelijk gemaakt dat er een chronisch gebrek aan antwoorden is op de behoeften van personen met een handicap op het vlak van ondersteuning, begeleiding, ambulante zorg, toegankelijkheid van informatie en keuze van de woonplaats.

Michel Magis, directeur van de Brailleliga, herkent de problematiek: "Ook wij zagen dat onze leden geconfronteerd werden met erg moeilijke situaties door de coronacrisis. We vonden het belangrijk om de resultaten van deze bevestigingen te delen omdat ze een concreet inzicht geven over hoe personen met een handicap het afgelopen jaar hebben beleefd. De rapporten schetsen een ontluisterend beeld, maar het sterkt ons bij de Brailleliga alleen maar in onze missie om blinde en slechtziende personen te blijven helpen en begeleiden, en op te komen voor hun rechten. Getuige daarvan is de creativiteit en het aanpassingsvermogen dat onze verschillende diensten en medewerkers aan de dag hebben gelegd tijdens de coronacrisis. Zo blijven we ervoor zorgen dat personen met een visuele handicap niet in de kou moeten blijven staan. We juichen ook de aanbevelingen toe die Unia heeft opgesteld en waarmee in de onmiddellijke toekomst rekening moet worden gehouden in geval van een volgende gezondheidscrisis."

Algemene bevestiging: geen grote vooruitgang

In een algemene bevestiging zonder focus op corona merkte Unia ook op dat heel wat personen met een handicap in de afgelopen jaren geen grote vooruitgang hebben ervaren in hun leven. Hun voornaamste bezorgdheden zijn onder andere: een fatsoenlijke levensstandaard en inkomen om beter tegemoet te kunnen komen aan de hoge extra kosten, minder moeilijkheden bij de uitoefening van hun rechten en minder stereotypering en uitingen van onbegrip om handicap in beeld te brengen. Volgens Els Ke tsman, codirecteur van Unia (Els Ke tsman en Patrick Charlier werden aangesteld als codirecteurs van Unia, nvdr.), zijn personen met een handicap het beu om neerbuigend te worden bekeken. "Ze willen een betere behandeling krijgen en willen niet worden gezien als een aparte groep."

Bron: rapporten (beschikbaar op unia.be) - 'COVID en mensenrechten: Impact op personen met een handicap en hun naasten', 'COVID-19: een test voor de mensenrechten', en 'Bevestiging van personen met een handicap over de naleving van hun rechten (2020)'.

CASH, KAART OF DIGITAAL?

Sinds corona betalen we vaker contactloos, en wordt er minder vaak cash gebruikt. Hoewel betalen in cash belangrijk blijft voor sommige blinde en slechtziende personen, is het al lang niet meer de enige mogelijkheid. Tijd voor een overzicht van de meest frequente betaal-en bankiermethodes.

Cash

Waar de kleur en het opschrift niet altijd onderscheidend genoeg zijn voor personen met een visuele handicap, kan je toch een munt identificeren dankzij de grootte en de textuur van de rand of een biljet dankzij de ribbellijn die al dan niet onderbroken wordt. Bij een munt varieert dat van een gladde rand, tot een fijne doorlopende groeve of afwisselende inkepingen en tandjes (zie ook foto boven). Heb je een smartphone? Dan kan je ook apps als 'LetSee' of 'ViaOpta Dail ' gebruiken. Door met je camera over een bankbiljet heen te zwaaien, leest de app het juiste getal voor.

Bankkaart

"Biep biep biep", de bevestiging van een geslaagde contactloze en dus

coronaproof betaling met de kaart (voor bedragen tot € 50), kregen we in 2020 steeds vaker te horen. Maar de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH), waarvan de Brailleliga lid is, wijst in een recent advies op de gebrekkige toegankelijkheid van sommige draagbare terminals met touchscreen, die steeds meer hun ingang vinden op de markt. Daarbij ontbreekt namelijk de markering op het cijfer 5, die cruciaal is voor blinde en slechtziende personen om andere cijfers terug te vinden en je pincode te vormen. Bovendien zijn touchscreens gevoelig voor toevallige aanrakingen met de vinger, waardoor fouten en blokkering van de kaart mogelijk zijn. De NHRPH vraagt daarom dat

de universele toegankelijkheid en gebruiksveiligheid van alle nieuwe terminals die op de markt komen, wordt gegarandeerd. Om geld af te halen bestaat bijvoorbeeld al de oplossing om een hoofdtelefoon of oortjes te gebruiken, waardoor het scherm van de bankautomaat

Geld afhalen van een bankautomaat met audio-instructies

verduistert en je audio-instructies geeft. Bij sommige banken kan je ook contactloos geld afhalen.

Digitaal bankieren

Met behulp van een sprekende digitale kaartlezer is het mogelijk om als persoon met een visuele handicap bankzaken en overschrijvingen online te regelen. Om op webshops te betalen kan je natuurlijk gebruik maken van PC-banking, maar ook van je Visakaart of de Pa coniq b Bancontact app door een QR-code te scannen. Zo kan je ook betalingen doen naar en geld ontvangen van je contacten die deze app gebruiken.

Generatiekloof

Toch vindt niet iedereen zijn gading in alle toegankelijke betaal- en bankiermogelijkheden. Denk maar aan mensen die niet digitaal onderlegd zijn, of door ouderdom wat moeilijker kunnen volgen. Volgende getuigenissen bevestigen dat de situatie voor elke blinde of slechtziende persoon anders is. Mai-Li, een jonge twintiger: "in de winkel betaal ik bijna nooit met cash, maar altijd met de kaart en ook contactloos, toch wel zeer handig sinds corona. Online bankieren is ook geen probleem dankzij mijn sprekende kaartlezer. De banking-app op mijn smartphone werkt ook zeer vlot, met voice-over. In principe denk ik dat betalen via deze opties voor mij eigenlijk even vlot verloopt als voor iemand zonder visuele handicap."

Julien (79): "Bij de bakker of slager werken ze met automatische wisselgeld-machines wanneer ik met cash betaal, en van de Brailleliga heb ik een speciaal hulpmiddel gekregen om de munten in te steken, dus dat gaat goed. Ik betaal ook vaak met de kaart, alleen jammer dat ik dan geen controle heb over het bedrag. Zelf online bankieren loopt niet vlot omdat mijn kaartlezer te snel gaat, en met de smartphone is het ook moeilijk. Voor mijn betalingen moet ik dus rekenen op de hulp van een maatschappelijk werker."

NIEUWS VAN DE BRAILLESHOP

We zijn al even bezig aan 2021, maar het is nog niet te laat om een kalender te bestellen. Ze bestaan in verschillende formaten en versies, en zijn in een groot lettertype gedrukt voor een uitstekende leesbaarheid:

- Agenda A4-formaat, 1 week per pagina (Ref. 2237)
- Kalenderblok bestaande uit 2 boeken met aftrekbare blaadjes van 1 dag per pagina (Ref. 2239)
- Kalender om op te hangen, A3-formaat (Ref. 2241), A5-formaat (Ref. 2243)

Kalenders voor 2021: voor elk wat wils

De GSM DORO 6060 (Ref. 2225) vervangt de 6050 die uit ons gamma verdwijnt. Comfort en leesbaarheid zijn de sleutelwoorden voor deze klaptelfoon, met zijn grote 2,8-inch display en de ideaal gespreide, contrastrijke toetsen. Een externe display zorgt ervoor dat je nooit belangrijke meldingen mist.

De BrailleShop beschikt over een uitgebreid gamma van horloges. Denk bijvoorbeeld aan de Combivox (Ref. 2143), een klein apparaat met een handig draagkoordje, dat helder en duidelijk het uur en de datum voorleest.

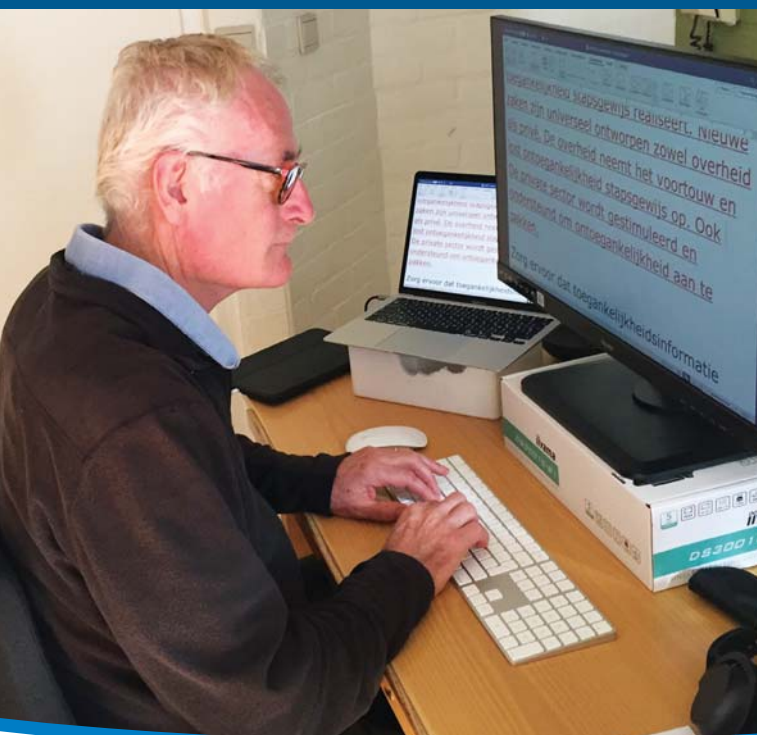

Daarnaast is de Diana Talks Ro al horloge (Ref. 020001974) een leuke cadeautip. De nieuwe uitgave is nu beschikbaar in 10 talen en wordt in een luxueuze verpakking geleverd.

We geven ook mee dat de Dais Plectalk PTN2 uit ons gamma verdwijnt. Je kan ze nog bestellen tot onze stock is uitgeput.

De Brailleshop blijft er alles aan doen om haar dienstverlening te garanderen. In het licht van de evolutie van de overheidsmaatregelen in verband met de coronacrisis, vind je de meest recente update over onze werking en activiteiten steeds terug op www.braille.be.

Momenteel werken we nog steeds op afspraak, en kan je ook je vragen of bestellingen doorgeven via mail: brailleshop@braille.be.

TELEWERKEN MET EEN VISUELE HANDICAP

Als thuiswerk voor de coronacrisis nog niet ingeburgerd was, dan is het nu wel alomtegenwoordig. Dat vraagt extra aandacht, energie en inspanningen, zeker van personen met een visuele handicap. We laten vier getuigen aan het woord over hun werkervaring tijdens het coronajaar 2020.

Johan

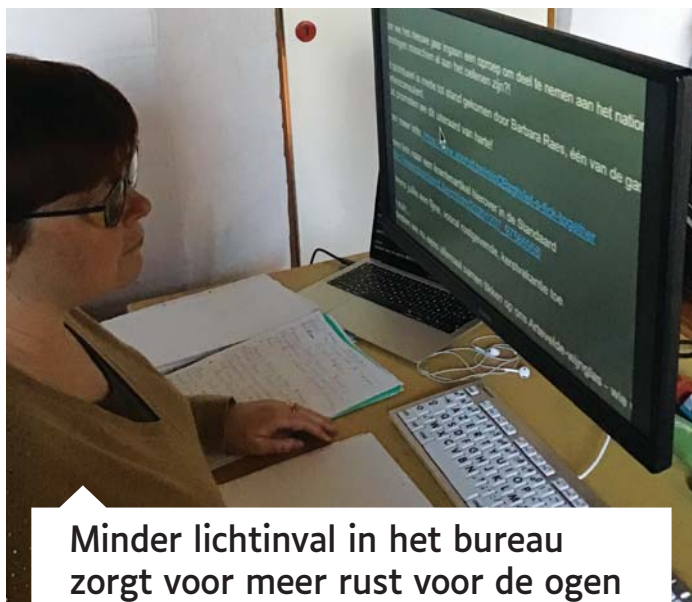
Johan (foto boven) is actief als secretaris bij NOOZO (Vlaamse adviesraad handicap) en is slechtziend. De toename van computerwerk door corona ervaart hij als zeer belastend: vermoeide ogen, hoofdpijn, nekpijn, etc. Om daarmee om te gaan maakte hij er tijdens de lockdown een punt van om te ontspannen door toch elke ochtend en avond een wandeling te doen in de buitenlucht.

Het viel hem op dat het minder vanzelfsprekend is om rekening te houden met iemands handicap en daarvoor de aanpassingen te doen wanneer je niet samen met je collega's in dezelfde ruimte bent. "Je handicap is minder zichtbaar

voor anderen. Van thuis moet ik meer verwoorden waar het moeilijk loopt, terwijl mensen het anders gewoon zelf kunnen vaststellen, waardoor je je makkelijker begrepen voelt".

Johan volgde een traject bij de Brailleliga om over te schakelen van softwarepakket en om efficiënter met Mac te werken. Daarvoor kwam er een coach van de Brailleliga bij hem op de werkplek, in dit geval thuis, met het nodige respect voor de coronamaatregelen. Hij vindt het een fijne manier van werken: "ik heb het gevoel dat ze bij de begeleiding vertrekken vanuit wie je echt bent als persoon, vanuit je individuele situatie en handicap en wat voor jou een goede oplossing is."

Joke

Minder lichtinval in het bureau zorgt voor meer rust voor de ogen

Joke heeft congenitale achromatopsie, wat zich onder meer uit in een lage gezichtsscherpte, kleurenblindheid, en lichtschuwheid. Hoewel het voor haar f siek lastiger is om bijna alles met de PC te doen (hoofdpijn, nekpijn), biedt haar thuiswerkplek toch ook een voordeel: ze kiest zelf een plekje waar iets minder lichtinval aanwezig is dan gewoonlijk op kantoor.

Als docent en stagebegeleider bij Arteveldehogeschool heeft Joke vaak contact met haar studenten. Ze is blij dat ze beroep kan doen op de hulp en tips van de Brailleliga, die haar helpt om vlotter te communiceren met de studenten via Teams. Zo kon ze haar klassen opsplitsen in kleinere groepjes zodat ze de gezichtsuitdrukkingen beter kan volgen op haar grote beeldscherm thuis. Ze ziet een duidelijke meerwaarde in het advies en de aanpassingen op maat van

iemand die kan inschatten wat blinde en slechtziende personen zien op hun pc, rechtstreeks op de werkplek. Joke merkt op dat ze bij het thuiswerken veel meer taken zelf moet doen, die ze anders kan uitbesteden of waarvoor ze kan rekenen op een collega om haar te helpen, bv. printen of lijsten invullen. Sommige taken nemen ook meer tijd in beslag, waardoor de werkdruk hoger wordt.

Peter

Vlot werken met Teams dankzij vergroting

Peter is slechtziend. Als onthaalbediende bij Sport Vlaanderen heeft hij heel wat administratieve verantwoordelijkheden en coördineert hij ook het onderhoudsteam. Daarom bleef hij ook het grootste deel van de tijd wel op kantoor werken. Sinds de coronacrisis investeerde zijn organisatie in laptops voor thuiswerk.

Thuis beschikt hij echter niet over een beugel met groot scherm, wat het lastiger maakt om een hele dag in een gewrongen houding te werken. Op kantoor werkt Peter vlot en handig met de telefoon, maar thuis valt dat weg en wordt het visuele belangrijker. Gelukkig gebruikt Peter, op aanraden van en na opleiding door een lesgever van de Brailleliga, spraaksoftware als aanvulling op vergrotingssoftware. Dat beperkt voor hem het 'visuele werk' en is minder vermoeiend. Het is immers belangrijk om zijn ogen zo min mogelijk te belasten tijdens de werktijd, zodat hij 's avonds en buiten de uren zijn ogen nog kan gebruiken om te lezen, tv te kijken, etc.

Gert

Gert is blind en werkt als onthaal-/ administratief medewerker bij North Sea Port. Ze gebruikt haar brailleleesregel om aan te sluiten op de laptop om thuis te kunnen werken.

Daar ervaart ze vooral de opvolging van administratieve taken en mails een pak rustiger dan op kantoor. Ze heeft leren werken met Skype om de opvolging van de telefoons te verzekeren. Doordat de pendel naar het werk wegvalt, voelt ze zich aan het eind van de dag een pak energiever.

De digitalisering kan voor haar soms wel overweldigend aanvoelen, maar toch kijkt ze positief naar de nieuwe ontwikkelingen. "Het voordeel van corona is dat ik heel wat nieuwe zaken heb kunnen ontdekken waar ik anders misschien niet meteen voor openstond, zoals leren werken met Skype en Zoom. De hulp en instructies van de lesgevers bij de Brailleliga zijn daarbij cruciaal. Ik sta momenteel nog op een wachtlijst voor een opleiding, maar ik krijg ook vlot antwoord op de vraagjes die ik af en toe stuur."

Thuiswerken gaat dus best vlot, maar na de lockdown af en toe terug naar kantoor komen, lag moeilijker. "Als blinde persoon is het moeilijk om de afstanden voor social distancing in te schatten op een drukke bus. Het feit dat je door corona niet meer vooraan kan instappen, zorgde er ook voor dat ik soms de bus miste." Ze voelt gelukkig veel begrip van haar werkgever, die haar sinds enige tijd terug volledig van thuis uit laat werken. Als ze momenteel toch op het werk wil geraken, moet ze rekenen op de hulp van anderen.

KINDEREN BOVEN: WINTERPRETPAKKET

De braillekids een onvergetelijke kerstvakantie bezorgen met tal van activiteiten in de regiohuizen, dat was het plan. Helaas gooide COVID-19 ook hier roet in het eten. Gelukkig creëerde de Brailleliga een online alternatief: het Winterpretpakket! We blikken even terug op het succesvol project.

Uitleg door Natalie Troonbeeckx (ergotherapeut Dienst begeleiding en hulp in het dagelijkse leven (DBH)).

Wat is het idee achter het Winterpretpakket?

Met de DBH wilden we onze braillekids ludieke, ontspannende maar ook informatieve activiteiten aanbieden. Onze voorbereiding voor de verschillende activiteiten in een regiohuis was helaas voor niets. We bleven echter niet bij de pakken zitten, want op kinderen, en zeker op kinderen met een handicap, weegt deze crisis heel zwaar. Ze verdienen extra aandacht!

Dus kwamen jullie op het idee om een YouTube-serie te maken?

Inderdaad, we gingen op pad en maakten diverse filmpjes over allerlei onderwerpen. Daarin leren we de kinderen nieuwe technieken aan die hun zelfstandigheid bevorderen en maken ze kennis met tal van ontspannende activiteiten op maat. Zo brengen we onze begeleiding coronaproof tot bij hen in de huiskamer.

Het was een hele klus om de filmpjes te maken en te monteren, maar het was wel ontzettend leuk en leerrijk om te doen. We willen in de nabije toekomst zeker nog meer virtuele activiteiten aanbieden.

Waarover gaan de afleveringen?

Elke aflevering focust op een andere thematiek. We ontmoeten

verschillende braillekids waarmee we muziek maken, moppen vertellen, spelletjes spelen, knutselen, quizzen... Daarbij zetten we in de verf wat ze zelfstandig kunnen doen en ontdekken de kijkers heel wat nieuwe activiteiten en tips & tricks van lotgenootjes. In aflevering 6 interviewt de enige echte Sean Dhondt ook enkele kindjes. Onze therapeuten laten je verder kennismaken met ontspanningsoefeningen, de verhalenkoffer en hoe je op verschillende manieren kan lezen, we organiseerden een winterpretspel, etc. In de laatste aflevering maken we ook nog kennis met Noëlla Jardin, departementsdirecteur van het Nederlandstalig departement van de Brailleliga.

Wie graag de afleveringen (nog) eens wil bekijken: alle filmpjes zijn nog steeds beschikbaar via het YouTubekanaal van de Brailleliga.

Ben je tevreden met het resultaat?

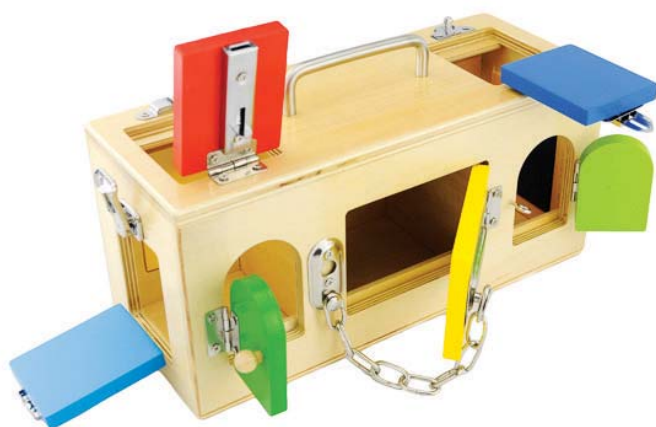
Absoluut. Veel mensen volgden de serie iedere dag via Facebook of YouTube, of keken op een ander moment. We kregen tal van positieve reacties uit verschillende hoeken. We zijn vooral ook erg dankbaar dat iedereen zo enthousiast wilde meewerken aan de filmpjes. Het was een onvergetelijke uitdaging en een avontuur waar we positief op terugkijken! Kortom, het Winterpretpakket was een wervelend succes en een mooi voorbeeld van positieve veerkracht tijdens deze moeilijke periode.

P.S. We ontvingen heel wat leuke inzendingen voor onze Winterpretwedstrijd. De winnaars veroverden hieronder een plaatsje:

NIEUW IN DE SPELOTHEEK

Laat de slotenmaker in jezelf helemaal los met de Montessori slotkast (M20036). De slotkast is vervaardigd in hout van hoogwaardige kwaliteit en leert je kind hoe het allerlei soorten sloten, kettingen en grendels kan openen. Ideaal om autonomie, concentratie en oog-handcoördinatie te ontwikkelen.

Montessori slotkast

Voor de liefhebbers van strategische spellen hebben we **Kami** (M20028), voor 2 tot 4 spelers. In een Japans universum moet je in één spel de bovenhand zien te nemen in verschillende gevechten om je

tegenstander te domineren. Het is vrij geïnspireerd op een traditioneel Japans gezelschapsspel, de Shogi, letterlijk "spelletjes van de generaals". Spek naar de bek van echte schaakliefhebbers!

Mag het er nog wat explosiever aan toe gaan? Klinkt een knotsgekke strategische versie van 'Russische roulette' met katten en d namiet je misschien als muziek in de oren? Dan zit je goed met het kaartspel **Exploding Kittens** (M20032), waarin je wint door alle ontplofende kittens te ontmijnen.

Exploding Kittens

Liever toch wat meer ontspannen fun met z'n allen? De boerderijdieren uit **Boerderijbende** (M20033) doen niets liever dan ontsnappen. Bundel je krachten samen met je medespelers om ze allemaal terug naar de veestal te brengen!

Is je honger naar spelletjes hiermee nog niet gestild? Aarzel niet om de volledige lijst op te vragen via 02 533 32 56 of via bib@braille.be.

DE CHARME VAN PAPIER

Elke gelegenheid is goed genoeg om een kaartje te sturen of te krijgen. Iedere maandag komt een team vrijwilligers de wenskaartencatalogus beheren en de bestellingen opvolgen. Deze kaarten worden verkocht ten voordele van de Sociale dienst van de Brailleliga.

We ontmoeten Macha (links) en Monique (rechts op de foto), twee van onze vrijwilligers en specialisten in het veld. Monique is al 15 jaar bij ons en kent alles over de ongeveer 250 verschillende kaarten die worden aangeboden en hun voorraad van ongeveer 80.000 exemplaren. Zij vertelt er met veel passie over en kent de thema's, kunstenaars... uit het hoofd. Macha kwam als laatste het team vervoegen en helpt haar met de voorbereiding van de pakketten, de administratieve zaken en vooral met de IT.

Op welk vlak was het voorbije jaar bijzonder ?

Monique: "De Dienst wenskaarten is het hele jaar actief voor alle gelegenheden (verjaardagen, jubilea,

bedankjes...). In april starten we met de selectie van de kaarten voor de feestdagen. In juni ontvangen we ze en kan de voorbereiding beginnen. Wij plooien de kaarten, zoeken er de juiste enveloppe bij en steken er een vooraf geknipt en gevouwen blad in. Het klinkt eenvoudig, maar is tijdrovend."

Tijdens de lockdown bleven onze twee vrijwilligers actief: de selectie en de bestellingen werden van thuis uit georganiseerd. Het duurde tot begin juli voordat ze terug naar de hoofdzetel konden en de achterstand konden inhalen. Normaal zijn ze met meerdere, maar om de coronamaatregelen te respecteren komen ze nu slechts per twee. In 2020 verzorgden ze maar liefst 97 bestellingen voor in totaal

4239 wenskaarten, bijna dubbel zo veel in vergelijking met 2019. Zou de lockdown de liefhebbers van wenskaarten hebben gemotiveerd meer kaartjes via de post te versturen?

Hoe kiezen jullie de kaarten ?

"Dat is tegelijk een eenvoudige en ingewikkelde vraag. Wij kiezen ze op basis van stalen die de leveranciers ons opsturen. Maar het moeilijkste is om in te schatten welke kaart onze kopers graag zullen zien. De mode is elk jaar anders en wij moeten proberen om DE perfecte kaart te vinden: de kaart die je ontroert of een glimlach op je gezicht tovert." vertelt Monique.

"We kiezen ook voor kaarten waar geen jaartal op vermeld wordt. Als er nog kaarten overschieten, kunnen we ze het jaar nadien gebruiken en zo verspilling tegengaan. Als een kaart een jaar niet in de smaak valt, wordt ze het jaar nadien terug aangeboden en is ze misschien plots wel heel populair", vult Macha aan.

Een collage van enkele kaarten die Monique en Macha uitkozen

"Van juni tot september vouwen, sorteren en inventariseren wij alle bestellingen. Vanaf oktober nemen wij contact op met onze vaste klanten om hen nieuwe producten aan te bieden. De eerste bestellingen komen al in november binnen en het houdt niet op tot december, soms zelfs tot de vierentwintigste!" voegt Monique toe.

"Nadien maken we een inventaris, ruimen we alles op en begint het hele proces opnieuw!", zeggen ze in koor.

Kunnen jullie jullie engagement kort beschrijven?

Monique: "Het is niet zomaar een tijdverdrijf, maar een passie ten dienste van anderen!"

Macha: "Patchwork is mijn hobb . Hier omringd door al deze kaarten, kan ik werken met fabelachtige kleuren en texturen!"

De Brailleliga dankt deze vrijwilligers van harte, maar ook de meer dan 530 andere vrijwilligers die haar dagelijks ondersteunen.

IN MEMORIAM

Onze gedachten gaan uit naar Marie-Hélène. Na een lange ziekte heeft ze ons dit jaar verlaten. Ze was 26 jaar actief in vrijwilligerswerk voor de wenskaarten.

UW STEUN IS CRUCIAAL

Een gratis kwalitatieve dienstverlening voorzien voor meer dan 15 000 blinde en slechtziende personen heeft een kost.

Onze organisatie haalt maar liefst 3/4 van haar werkingsmiddelen uit giften en legaten. Bedankt voor het vertrouwen! Jullie maken een globale, multidisciplinaire en kwalitatieve begeleiding mogelijk voor personen met een visuele handicap. Jullie bieden hen de kans aan om hun eigen keuzes te maken, zelfstandig te zijn en deel te kunnen nemen aan het sociale leven. Hoewel het aandeel uit giften en legaten de afgelopen jaren fel is gestegen, proberen we onze geldstromen zoveel mogelijk te diversifiëren. We halen zo'n 10% uit activiteiten die we organiseren en onze Grote Tombola, die ook in 2020 een succes bleek met meer dan 17 000 deelnemers.

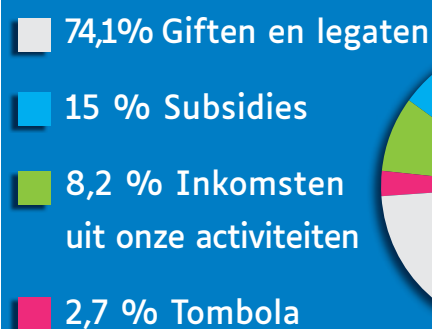
Maar bepaalde aspecten van onze dienstverlening kunnen enkel maar bestaan dankzij de hulp van subsidiërende overheden. Daarom is het belangrijk om hen in te lichten over en te overtuigen van het nut van de activiteiten van de vzw. Andere activiteiten konden ook rekenen op steun uit de privésector:

via particulieren of bedrijven die verschillende fondsen of stichtingen oprichten, waarbij oproepen worden gedaan voor innovatieve kwaliteitsprojecten.

Impact corona

De crisis heeft uiteraard onvoorziene financiële gevolgen. De Brailleliga maakte geen gebruik van technische werkloosheid om haar hulp aan personen en het beantwoorden van vragen voort te zetten. Het inzetten van beschermingsmateriaal heeft tot extra kosten geleid (20 000 euro tot dusver). Steun van de overheid en giften hebben verenigingen vaak geholpen om het hoofd boven water te houden, maar de impact is aanzienlijk en moeilijk te voorspellen op middellange termijn.

ONZE FINANCIËLE BRONNEN (2019)

Wil je ons steunen? Scan dan deze QR-code en doe een gift!

ABONNEMENT

Witte Stok is het driemaandelijks tijdschrift van de Brailleliga en wordt gerealiseerd door de Communicatiedienst, in samenwerking met de verschillende diensten van de organisatie.

Foto's: CHU Liège, Kody, Brailleliga.

Drukkerij: Daddy Kate.

- € 15 te storten op rekeningnummer IBAN: BE11 0000 0468 0248 – BIC: BPOTBEB1
- Vermelding: 'Abonnement Witte Stok'.
- Gratis voor blinde en slechtziende personen en voor schenkers van elke gift vanaf € 40.
- Beschikbaar in PDF en RTF (www.braille.be), en op vraag in braille en op Daisy-cd.

- Help ons verspilling tegen te gaan: verwittig ons indien je verhuist, er fouten in jouw gegevens voorkomen of indien je dit tijdschrift meerdere malen ontvangt.
- De Brailleliga verkoopt niets, noch van deur tot deur, noch op de openbare weg. Laat je dus niet misleiden door oneerlijke personen.
- De Brailleliga is een neutrale vereniging, gehecht aan de democratische waarden en actief in het hele land. Zij staat ten dienste van alle blinde en slechtziende personen.

CONTACT

Brailleliga vzw, Engelandstraat 57, 1060 Brussel

Tel.: 02 533 32 11 – E-mail: info@braille.be – www.braille.be

Rekeningnummer om een gift te doen: IBAN BE11 0000 0000 4848 – BIC: BPOTBEB1.

Verantwoordelijke uitgever: Michel Magis, Engelandstraat 57, 1060 Brussel. De Brailleliga verwerkt uw persoonlijke gegevens in overeenstemming met uw rechten en plichten, in overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Als u vragen heeft over de verwerking van uw gegevens, kan u ons privacybeleid raadplegen op www.braille.be. Om uw gegevens te raadplegen, aan te passen, te verwijderen of voor alle andere vragen, kan u contact met ons opnemen per post of via info@braille.be.

Private bank, collectief belang.

Imagine Tomorrow
since 1871

www.imaginetomorrow.be

De grote uitdagingen van vandaag,
zijn de kansen van morgen. Degroef Petercam
laat zich al 150 jaar leiden door deze overtuiging.
Om de toekomst voor de huidige en toekomstige
generaties mee op te bouwen, investeren we in
robuuste en duurzame vermogensdiensten.